

SLOVENSKI NAROD

Izhaja vsak dan popoldne izvenredne nedelje in praznika. // Inzerati do 80 petih vrst a Din 2, do 100 vrst a Din 2,50, od 100 do 300 vrst a Din 3, večji inzerati petih vrst Din 4.— Popust po dogovoru, inzeratni davek posebej. // „Slovenski Narod“ velja mesečno v Jugoslaviji Din 12.—, za inozemstvo Din 25.— // Rokopisi se ne vračajo.

UREDNIŠTVO IN UPRAVNIŠTVO
LJUBLJANA, Knažjeva ulica št. 5
Telefon: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26

Podružnice: MARIBOR, Grojski trg št. 7 // NOVO MESTO, Ljubljanska cesta, telefon št. 26 // CELJE, celjsko uredništvo: Širokova ulica št. 1, telefon št. 65 // PODRUŽNICA UPRAVE: Kocanova ul. 2, telefon št. 190 // ISENICE, Ob kolodvoru 101 // SLOVENI GRAD, Slomškov trg 5 // Pošta hranilnica v Ljubljani št. 10351.

Pred govorom kancelarja Hitlerja:

iz Berlina ne bo nobenih presenečenj

Hitlerjev govor je namenjen predvsem nemški javnosti — Direktnih mirovnihih ponudb ne bo postavil, marveč le ponovil svojo željo, da bi prenehala vojna med Nemčijo in zapadnimi velesilama, za kar bi bil pripravljen pristati na obnovo Poljske

BERLIN, 6. oktobra. br. Danes opoldne se sestane nemški državni zbor. Na tej seji bo imel kancelar Hitler svoj napovedni govor. Dočim je še pred par dnevi vladalo za Hitlerjeve izjave veliko zanimanje, je to zanimanje po dogodkih zadnjih dni skoraj popolnoma splahnelo. O kakem ultimatu zapadnim velesilam se v Berlinu ne govori več, marveč samo napovedujejo, da bo kancelar Hitler ponovil svojo izjavo, da Nemčija nima nič proti zapadnim velesilam in si z njima tudi ne želi vojne, marveč mir. Spričo stališča, ki ga zavzemata Italija in Rusija, Hitler ne bo stavil nikakih direktnih mirovnihih ponudb, marveč po postavi v ospredje vprašanje Poljske in izrazil pripravljenost Nemčije, da obnovi poljsko državo, če zapadni velesili prenehata z vojno proti Nemčiji. Ker sta Anglija in Francija že v naprej zavzeli jasno stališče, v berlinskih krogih nihče več ne veruje v uspeh teh prizadevanj in zato sodijo, da bo Hitlerjev govor namenjen bolj nemški, kakor pa mednarodni javnosti.

Rimske informacije

Rim, 6. okt. e. Italijanski listi razpravljajo o veliki diplomatski akciji, ki se pripravlja za prihodnje dni. Po informacijah italijanskega tiska Hitler v svojem današnjem govoru v nemškem državnem zboru ne bo preciziral predloga za sklenitev miru, temveč se bo omejil samo na to, da bo izrazil pripravljenost Nemčije, da razpravlja o ustanovitvi nove poljske države, ki bi bila manjša, kakor pa je bila osnovana z versajsko pogodbo. Za to razpravo postavlja Hitler kot pogoj, da ustavi Anglija in Francija sovražnost proti Nemčiji in da bo vlada nove poljske države vzdrževala dobre sosedne odnose z Rusijo in Nemčijo. Na ta način bi se odprla pot za sklicanje mednarodne konference, na kateri bi bile zastopane tako spte države kakor tudi nevturalne in na kateri bi se v svobodni razpravi pristopilo k reševanju vseh vprašanj, od katerih je odvisna vzpostavitev miru. Ta postopek smatrajo v Berlinu za najprimernejši, ker Nemčiji ne bi bilo treba postaviti pogojev za mir, ki bi se mogli razumeti kot diktat ali ultimati, in ker bi se na ta način ne prizadela občutljivost drugih.

Po pisanju italijanskega tiska bo Hitler

kategorično izjavil, da je Nemčija pripravljena obnoviti Poljsko v novih mejah Italijanski listi trdijo, da bi tak nastop Nemčije izključil vsako nadaljnjo razpravo o odgovornosti za morebitni uspeh tega skrajnega poskusa rešitve miru. V primeru, če bi zapadne sile odklonile ta Hitlerjev poziv, bo Nemčija postavila pod svojo suverenost vse ozemlje Poljske, ki ga je okupirala.

Mnenje Londona

London, 6. okt. br. Tudi današnji tisk se mnogo bavi z nemško mirovno akcijo. „Daily Mail“ meni, da Hitlerjeva mirovna očitnica ne napreduje dobro. Zarešene so predvsem grožnje, da bo Nemčija sprožila totalno vojno proti svojim nasprotnikom, če bi ne pristali na njene predloge. Angleška vlada bi dobrohotno preučila morebitne pobude za mir, ki bi prišle iz nevturalnih držav. Mussolini si je že ob pričetu vojne mnogo prizadeval, da bi se takoj sklenil mir na osnovi aranžmaja, ki bi bil sprejemljiv za obe strani. Angleška in francoska vlada italijanskega posredovanja nista neposredno zavrnili, marveč le spričo tega, ker se je takrat vojna proti Poljski že pričela.

Rusko-latška zavezniška pogodba

Slična je pogodbi z Estonsko in zagotavlja Rusiji popolno kontrolo in vojaško oporo

Moskva, 6. okt. br. (Tas.) Sinoči so se v Kremli sestali Molotov, letonski zunanji minister Munters, Stalin, ruski poslanik v Rigi Zotov in letonski poslanik v Moskvi Kocins. Ob tej priliki je bila svečano podpisana naslednja nova pogodba o vzajemni pomoči med Rusijo in Estonsko ter proglašena tudi skupna izjava o nevmešavanju v notranje zadeve obeh držav in spoštovanju socialne in gospodarske strukture vsake izmed njih.

Predsednik vrhovnega sovjeta in predsednik Letonske sta se sporazumela glede sklenitve pogodbe o medsebojni pomoči na osnovi že obstoječe mirovne pogodbe z dne 11. avgusta 1920 in prijateljskega sporazuma z dne 5. februarja 1932. Ti pogodbi bosta trdni osnovi za novo pogodbo, ki se sklene v svrhu čuvanja interesov obeh držav.

V to svrhu sta se sestala predsednik sveta ljudskih komisarjev in ljudski komisar za zunanje zadeve Molotov in zunanji minister Letonske Munters ter sta kot pooblaščenca svojih vlad sklenila, kakor sledi:

Cl. 1. Obe stranki se obvezujeta, da si bosta v primeru direktnega napada ali nevarnosti napada po kaki evropski velesili na območje meje obeh strank na Vzhodnem morju, ali na njune meje na kopnem preko ozemlja Estonske, odnosno Litavske republike, kakor tudi na oporišča, omenjena v Cl. 3. te pogodbe, pristopili na pomoč.

Cl. 2. Sovjetska Rusija se obveže letonski vladi zagotoviti za letonsko armado vso pomoč v oboroževanju in raznih vojnih potrebščinah, katere ji bo dobavila pod ugodnimi pogoji.

Cl. 3. Letonska republika priznava Sovjetski Rusiji pravico, da si v svrhu zavarovanja svojih interesov in ojačenja njene lastne varnosti v lukah Ljepaj (Libava) in Ventpilsu (Vindava) ustvari pomorska vojna oporišča in nekatera letališča za svoja letala na osnovi zakupa po primernih ceni. Natatčne določbe glede teh oporišč in njih meje bodo sporazumno določene. Da bi se zavarovale trdnosti ožine, se Sovjetski Rusiji zagotovi pod istimi pogoji, da si zgradi tudi oporišča za svoje obalne baterije na obali med Ventpilsom (Vindava) in Pitragsom.

nizra in vzdržuje strogo omejeno število sovjetskih čet in letalskih sil, katerih največje število bo določeno po posebnem sporazumu.

Cl. 4. Obe stranki se obvezujeta, da ne bosta sklepali nikakih pogodb in se tudi ne bosta pridružili nobeni koaliciji, ki bi bila naprjena proti eni ali drugi izmed njih.

Cl. 5. Izvedba tega pakta ne sme v nobeni obliki kršiti suverenosti pravic obeh strani in še posebej ne njunega državnopravnega reda, gospodarskega in socialnega sistema ter njihovih vojaških ukrepov. Za oporišča in letališča določeni odseki, kakor so navedeni v Cl. 3, ostanejo teritorialno letonska last.

Cl. 6. Ta pakt se uveljavi ob izmenjavi ratifikacijskih listih. Izmenjava ratifikacijskih dokumentov se izvrši v 6 dneh po podpisu pakta v Rigi.

Ta pakt bo veljal 10 let. Če nobena izmed obeh strani ne bi smatrala za potrebno, da ga leto dni pred potekom tega roka odpove, se podaljša njegova veljavnost za nadaljnjih deset let.

V potrditve tega sta pooblaščenca obeh vlad podpisala ta pakt in ga označila s svojima pečatoma.

Hkratu je agencija Tas objavila uradni komunikate, da sta o priliki podpisa rusko-letonske pogodbe in v zvezi z njo komisar za zunanje zadeve Molotov in zunanji minister Munters v prisotnosti tajnika vrhovnega sovjeta Stalina in letonskega poslanika v Moskvi Kocinsa ter ruskega poslanika v Rigi Zotova izrazila soglasno mnenje, da je v dolgi vrsti let razvoja sedanjih prijateljskih odnosov med obeh državama nastalo zaupanje, ki ga ohraniti v interesu uspešne izvedbe pakta o medsebojni pomoči. Obe stranki, ki sta sklenili ta pakt, bosta vztrajali neomajno na načelih mirovne pogodbe in nenapadnega pakta, ki sta bila sklenjena v priznanju suverenosti pravic obeh držav, kakor tudi na načelu, da se ne bosta vmešavali v notranje zadeve. Obe stranki sta se po dolgotrajnih izkušnjah prepričali, da sedanja sistema obeh držav ne pomenita nikake ovire za uspešno sodelovanje med njima. Zato izjavljata, da bosta tudi v novih odnosih, nastalih po paktu, vedno spoštovali državno, socialno in gospodarsko strukturo ene in druge strani in tako še utrdili osnovo dobrih sosedstvenih odnosov svojih narodov.

Slavnostna večerja

Moskva, 6. okt. a. Agencija Tas poroča: Včeraj je priredil komisar za zunanje zadeve Molotov kosilo na čast letonskemu zunanjemu ministru Muntersu. Poleg članov letonske delegacije in letonskega poslanca v Moskvi so kosilo prisostvovali tudi Stalin, Vorosilov, Mihojan, Potemkin, Dekanov in druge ugledne ruske osebnosti. Med kosilom sta Molotov in Munters izmenjala napitnice.

Po podpisu rusko-letonske pogodbe se je letonski zunanji minister še včeraj z letalov vrnil v Rigo. Na letališču so se od njega poslovili predstavniki ruskega zunanjega ministrstva ter mestnih oblasti.

Prvi moskovski komentar

Moskva, 6. oktobra. s. Današnja „Pravda“ posveča uvodnik podpisu rusko-letonske pogodbe o medsebojni pomoči. Označuje sklenitev pogodbe kot nov dokaz more in dosledne ruske politike, ki zasleduje dva cilja: odstranitev vsake nevarnosti napada na Rusijo ter dobre odnose z vsemi sosedi. Že s pogodbo med Rusijo in Letonsko se je bistveno izpremenil položaj v Baltiku v korist Rusije. Dohod do Leningrada je bil s tem zavarovan. Se boljša jamstva za varnost pa nudi sedanja pogodba z Letonsko. S tem so zaščitene tudi vse baltске države. Letonska bi bila sicer lahko postala žrtev s strani imperialističnih držav. Sedaj ji je obstoj zagotovljen. Pogodba je nova garancija za mir, h kateremu Rusija z vsemi sredstvi vedno stremi. Pogodba popolnoma upošteva suverene pravice Estonske. V spoštovanju suverenosti manjših držav se Rusija bistveno razlikuje od imperialističnih velesil. S sklenitvijo pogodbe z Letonsko je onemogočeno, da bi se katerakoli velesila mogla poslužiti Letonske kot orodja za svojo imperialistično politiko proti Rusiji. Zaščita Letonske je sedaj v dobrih rokah. Položaj Rusije se z vsakim dnem in vsako novo pogodbo ojačuje. Rusija slej ko prej vodi politiko svetovnega mira.

Nova nesoglasja z Estonsko?

Helsinki, 6. okt. z. „Neue Zürcher Zeitung“ poroča, da so nastala med Rusijo in Estonsko velika nesoglasja. Ruska vojaška delegacija, ki je prišla, da v podrobnostih določi ruska oporišča, je postavila mnogo obsežnejše zahteve, kakor pa je bilo prvotno dogovorjeno v Moskvi. Poleg obalnih oporišč zahtevajo sedaj Rusi tudi več oporišč v notranjosti Estonske, čemur pa se estonska vlada odločno protivi. Napetost je zaradi tega znova narasla.

Praktična vrednost pakta z Rusijo

Nevtralna sodba o vrednosti ruskih zagotovil Nemčiji in o ruskih namerah

Kodanj, 6. okt. a. Dopolnilni list „Politikens“ poroča iz Moskve, da v tamkajšnjih diplomatskih krogih zelo skeptično gledajo na vrednost rusko-nemške prijateljske pogodbe. Je to izjava prijateljev, ki jo more vsaka izmed obeh strank vsak čas preklicati. V bistvu je Rusija Nemčiji obljubila samo svojo vojaško nevtralnost. Ni tudi močete verjeti, da bi mogla dobavljati Rusija Nemčiji večje množine važnih surovin, ker bi s tem sama sebi škodovala.

zlasti sedaj, ko bo zaradi novih baz za letalstvo in mornarico v baltičkih državah potrebovala več materiala zase. Če je kljub temu Nemčiji obljubila dobave, je to storila zato, da bi bodisi povečala svojo zunanjo trgovino z Nemčijo, ali pa, da bi povečala odpor Nemčije v vojni, da se medsebojno oslabe velesile, ki jih smatra Rusija za sebi sovražne. Vsekakor pa ta ambicija ni brez presege ruske moči.

Tesnejše sodelovanje med Italijo in Rusijo?

Imenovanje novega ruskega poslanika v Rimu je v zvezi s poglobitvijo medsebojnih odnosov

Moskva, 6. oktobra. br. Tas. V svrhu sopešne poglobitve odnosov z Italijo bo Rusija v kratkem imenovala novega poslanika v Rimu. Za to mesto je določen neki visoki uradni komisar. Domnevajo celo, da bi mogel to biti pomočnik zunanega komisarja Potemkina. V moskovskih diplomatskih krogih je ta vest izzvala veliko pozornost. Iz tega sklepajo, da namerava Rusija navezati tesnejše stike s Italijo in jo pritegniti k pogajanjem za nove ureditve odnosov na Balkanu in v vzhodnem delu Sredozemskega morja.

Rim, 6. oktobra. br. V tukanjnjih diplomatskih krogih se domneva, da se pripravljajo tesnejše sodelovanje med Italijo in Rusijo. Nemško-ruska pogodba je izzvala v italijanskih mednarodnih krogih izvestno bojazn, zlasti zaradi prodiranja Rusije na Balkan. Ker izgleda, da je Nemčija pripravljena prepustiti Rusiji na Balkanu

proste roke, da bi si za to ceno zagotovila rusko pomoč v vojni proti Angliji in Franciji, se je italijanska diplomacija odločila za tesnejše sodelovanje z Rusijo. Skorajnje imenovanje novega ruskega poslanika v Rimu ima po sodbi rimskih krogov za cilj poglobitve medsebojnih odnosov. Italija si želi tudi tesnejše gospodarske stike z Rusijo, obenem pa smatrajo v Rimu, da bi sporazum z Moskvijo lahko zagotovil varnost ne samo na Balkanu, marveč tudi v vzhodnem delu Sredozemskega morja, kar je za Italijo vsekakor velikega pomena. Enako kakor Italija, želi tudi Rusija nevtralnost Balkana in se v tem pogledu interesirajo v Rimu in Moskvi do celia skladajo. V italijanskih mednarodnih krogih se je že od vsega početka poudarjalo, da pomeni vdor Rusije v Vzhodno Evropo dalekosežno izpremembo evropskega položaja in ravnotežja med velesilami.

Rusija ne zahteva vrnitve Besarabije

Pomirljiva izjava rumunskega zunanjega ministra o položaju na Balkanu

Bukarešta, 6. okt. p. Rumunski zunanji minister Gafencu je sprejel domače in tuje novinarje ter jim podal naslednjo izjavo:

Če ne bomo napadali, bomo nadaljevali dobre odnose s vsemi sosednimi državami. Menim, da bo v primeru, če ne bo vpostavljen red, zlasti ideal mira, zavladala v kratkem anarhija na vsem evropskem kontinentu. Tedaj Evropa ne bo več takšna, kakor je danes. Rumunija je mirna, vendar pa je pripravljena, če bo treba, bomo svoje države branili.

Zunanji minister Gafencu je odklonil komentar glede bolgarskih zahtev po južni Dobruži, vendar pa je poudaril, da Rusija ne zahteva nobenih teritorialnih re-

vindikacij glede Besarabije. Ustanovitev balkanskega bloka miru bi bila v popolnem skladu z rumunsko zunanjo politiko. Vse je odvisno od uspeha pogajanj turškega zunanjega ministra Saradzogla v Moskvi. Iz razgovora z Gafencuom se je moglo zvedeti, da je Rumunija pooblastila Saradzogla, naj v Moskvi zastopa tudi njene interese.

Bukarešta, 6. okt. e. Sinoči je imel ministrski svet sejo, na kateri je poročal minister za notranje zadeve in minister za zunanje zadeve. Po teh poročilih je soditi, da položaj Rumunije ni tako kritičen, kakor nekateri trdijo in da ni poviša za zaskrbljenost, ki jo nekateri krogi v Rumuniji kakor tudi nekateri krogi v sosednjih

državah kažejo. Novi rumunski notranji minister Davidescu je na seji ministrskega sveta podal zelo optimistično izjavo glede pogajanj Rumunije z Rusijo. Rumunska vlada za enkrat lahko gleda s precejšnjim optimizmom v bodočnost.

Izvoz v Anglijo

London, 6. okt. e. Angleški minister za propagando je opozoril na nekatere vesti, ki so trdile, da bo jugoslovanski izvoz zlata v Anglijo zaradi vojne močno oškodovan, ker Anglija ne more več kupovati blaga v Jugoslaviji. Te vesti so tendenciozne, je izjavil angleški minister za propagando. Anglija se pripravlja na dolgotrajno vojno in zaradi tega potrebuje še mnogo večje zaloge raznega blaga, katerega mora uvažati iz nevturalnih držav in tudi iz Jugoslavije. Nekoliko zastoja pri tem uvozu je bilo v zadnjem času samo zaradi tega, ker se je angleško gospodarstvo iz normalnega mirovnega gospodarstva preosnovalo v vojni gospodarstvo.

Turčija ne prizna delitve Poljske

London, 6. okt. br. Iz Ankare potrjujejo vest, da je bil poljski poslanik včeraj v znanjem ministrstvu in je tam prejel uradno izjavo, da turška vlada ne priznava razdelitve Poljske. Glede na to bo poljski poslanik še nadalje opravljal svoje posle v Ankari kot zastopnik poljske vlade.

Pariz, 5. okt. s. 600 Poljakov iz Belgije se je prijavilo v službo poljski vojski v Franciji.

Nova češkoslovaška armada na zapadu

Pariz, 6. okt. s. Češkoslovaški poslanik Osusky je sinoči govoril preko francoskih radijskih postaj in sporočil, da s sporazumom, ki ga je podpisal z ministrskim predsednikom Daladierom, ni ustanovljena samo samostojna češkoslovaška armada, temveč je priznan tudi obstoj češkoslovaške države. Je to prva diplomatska pogodba za zopetno vzpostavitev Češkoslovaške. Češkoslovaška vojska bo podrejena češkoslovaški vladi, imela bo svoje oficirje in vojake. Sporazum z ministrskim predsednikom Daladierom daje politično, pravno in diplomatsko priznanje češkoslovaške države in vlade. Po govoru je godba igrala češkoslovaško himno.

Obračun s komunisti v Franciji

PARIZ, 6. oktobra. br. Danes so se razširile vesti, da bodo sedaj, ko je zasedanje parlamenta zaključeno, vsi poslanci razpuščeni komunistične stranke aretirani. Proti nekaterim izmed njih je že uvedeno kazensko postopanje, ker so skušali osnovati ilegalne komunistične organizacije. Generalni tajnik Zveze sindikatov Jourhauz je izdal vsem organizacijam navodilo, naj izključijo iz svojih vrst vse komuniste. Polkovnik Loriot, ki je vladni komisar v tretjem oddelku vojaškega sodišča v Parizu, je dobil nalog, naj prične preiskovalni postopek proti komunističnim voditeljem, ki so osnovali novo parlamentarno delavskokomunistično skupino namestu razpuščene komunistične stranke. Kaznjivo dejanje, za katero se obtožujejo, obstoja v tem, da so prekršili določila uredbe z zakonsko veljavo, po katerih je prepovedano vsako posredno ali neposredno širjenje komunistične tretje internacionale. Pričakujejo, da bodo komunistični poslanci aretirani.

Nemško opozorilo Ameriki

Washington, 6. okt. s. Mornariški ataše Zedinjenih držav v Berlinu je sporočil ameriški vladi, da mu je nemški admiral Raeder izjavil, da bo ameriška ladja „Iravay“ (6200 ton), ki je v ponedeljek iz Liverpoola odplula v Ameriko, doživela enako usodo kakor angleška ladja „Athenia“. Admiral Raeder je namignil, da bo bodo potopili Anglijo, da potem rvale krivdo na Nemčijo in tako povzročijo spor med Nemčijo in Zedinjenimi državami.

Ameriška vlada je na to sporočilo takoj odpramila ameriške vojne ladje, da bodo spremljale parnik „Iravay“. Poveljniku ladje same je bilo sporočeno, da naj vse ladje natančno preliče. Po poročilih iz Londona in Pariza sta tudi angleška in francoska admiraliteta podvelji vse ukrepe, da preprečita kakršnokoli napad na ladje.

V uradnih ameriških krogih so sprejeli napoved iz Berlina z veliko skepsis. Tajnik predsednika Roosevelta Earley je izjavil, da ne more verjeti, da bi katerakoli angleška, francoska ali druga ladja mogla tak napad izvršiti. Predsednik zunanje-političnega odbora senata Pittman je izjavil, da nihče ne more bolje vedeti za tak napad kakor admiral Raeder.

Ruski demanti

Moskva, 6. okt. s. Agencija Tas demantira kot zlobne izmišljotine vesti o sbranju ruske vojske v Sinkiang.

Borzna poročila.

Osirh, 6. oktobra. Pariz 10.19, London 17.98, New York 444.875, Bruselj 74.62, Milan 22.25, Amsterdam 237.—, Berlin 177.50, Stockholm 106.—, Oslo 101.—, København 86.—

DANIELLE DARRIEUX

najpopularnejša francoska filmska umetnica v svojem najlepšem filmu, v svoji najboljši vlogi, v filmu, v katerem bo njena mladost, lepota in njen šarm osvojili srca gledalcev !!! — Po znameniti noveli Vicky Basma »RETOUR A L'AUBE« življenje v velemestu... Lepe toalete, žene, gledališče, šport, kino, ples in vse rasloje, udobnost mestnega življenja... Koliko deželank hrepeni dan za dnem po tem mestnem življenju! Tudi Anita, mlada žena, lepa, je hrepenela po velemestu — po uživanju... Odpotovala je tja in v mondenem nočnem lokalu, v družbi raznih pustolovcev je spoznala prevaro in le navidezni blesek tega življenja. Ob jutranji zori se je skesano vračala v svojo domaćo vas...

Samo še danes ob 16., 19. in 21. uri.

Jan Kiepur in Marta Eggerth v odličnem glasbenem filmu
ČAR BOHEMOV
Paul Kemp — Oskar Sima — Fritz Imhof — Theo Lingner — Rihard Romanowsky.
Glasba: Puccini. Šlagerji: Robert Stolz. Režija: Geza Bolwary.

Ker je še vedno zelo veliko zanimanje za film

POSLEDNJA ZAPOVED

Kino Matica, tel. 21-24

ga predvajamo neprekinjeno
še danes ob 16., 19. in 21. uri

DNEVNE VESTI

— Predsedniki in člani volilnih odborov za volitve v senat, Državni odbor je odredil predsednike in člane volilnih odborov, ki bodo vodili volitve senatorjev. V volilni odbor za dravsko banovino s sedežem v Ljubljani so imenovani za predsednika član državnega sveta Ivan Skarja, za člane pa predsednik apelacijskega sodišča v Ljubljani dr. Vladimir Golia, predsednik upravnega sodišča v Celju dr. Ivan Likar, predsednik ljubljanske občine dr. Juro Adlešič in predsednik okrožnega sodišča v Ljubljani Peter Keršič.

— Slovenska šolska matica naznanja svojim članom in vsem, ki se zanimajo za njeno delo, da jo podpirajo pri skrbi za slovensko pedagoško kulturo, da bodo izšli za 1.939 predvidoma naslednje tri knjige: 1) Pedagoški zbornik, ki bo obsegal celotno aktualnih pedagoških članov, napisanih od starejših in mlajših slovenskih delavcev, 2) Uvod v pedagogiko, ki ga bo napisal dr. Stanko Gogala in 3) O učnih oblikah v šolskem delu, o čemer bo podal svojo zrela sodbo prof. G. Šilih. Članarina, za katero dobijo člani te tri knjige, je zelo nizka — znaša le din 30.—. Slovenska šolska matica bo mogla izdati naznanjene knjige v tem razgibanem času le tedaj, če bo čim prej vedela za število naročnikov. Zato naj se dosedanjim in novi član-članki čimprej naroči pri svojih poravnilih, ostali pa naj prijavijo svoje članstvo na naslov: SŠM, Ljubljana, Komenskega ul., šola na Ledini. Tudi v teh dneh, ko je naša pozornost obrnjena predvsem k zunanji dogodkom, nam je za ohranitev osebnega ravnotežja in za gojitev notranjega človeka kulturna in duhovna hrana potrebna. Odbor SŠM.

— Sestanke italijansko-jugoslovenskega gospodarskega odbora. Še ta teden se sestane v Beogradu ožji del italijansko-jugoslovenskega gospodarskega odbora. V ta namen prispe v Beograd generalni direktor oddelka za zunanjo trgovino Masi. Na sestanku se bodo obravnavala razna prečeta vprašanja, ki so nastala v gospodarskih stikih med Jugoslavijo in Italijo zaradi vojne v Evropi. Obravnavalo se bo med drugim vprašanje izvoza naše pšenice v Italijo, za katero je določen kontingent 1.000.000 kvintalov. Koruze naj bi izvozili v Italijo za 25.000.000 lir. Obravnavala se bodo še razna druga vprašanja, nanašajoča se na poglabitev gospodarskih stikov med obema državama. Povečanje našega izvoza v Italijo ne zadene na težkoče kar se tiče plačevanja, ker dolguje mo Italiji okrog 140.000.000 din. Italijanski listi poročajo, da ni izključeno, da bo na tem sestanku tudi sklenjeno, da se bo sestel italijansko-jugoslovenski odbor v do časa vsak mesec.

— Zračna zveza Berlin—Beograd. Nemška Lufthansa je včeraj obnovila redni zračni promet na progi Berlin—Dunaj—Budimpešta—Beograd—Sofija.

— Izvoz našega vina v Nemčijo. Splitška trgovska zbornica je poslala trgovinskemu ministru in viceguvernerju Narodne banke brzojavno spomenico, ki v nji naglašajo, da Nemčija letos ni dala nobenega uvoznega dovoljenja za določene kontingente vina. Zato zbornica prosi, naj se izposluje od nemške delegacije sprejem vsega kontingenta vina za prvo, drugo in tretje četrtletje tekočega leta, kakor tudi, da se poveča kontingent za četrto četrtletje.

— Grdo izkoriščanje sezonskih delavcev. Ob povratku iz Nemčije in Francije so naši sezonski delavci navadno težko oskodovali, ko menjavajo tuj denar po tečaju, ki je včasih za 50 odstotkov nižji od uradnega. Proti temu izkoriščanju sezonskih delavcev bi morale oblasti odločno nastopiti.

— Pošpeševanje gozdarstva. Banovinski odbor za propagando gozdarstva v Ljubljani prosi vsa vzgojna, kulturna in slična društva, vse javne korporacije in ustanove ter vse privatnike, da sodelujejo pri propagandi gozdarstva v dnevih od 22. oktobra do 5. novembra. V teh dnevih se naj vrše v solah in drugih primernih prostorih predavanja o gozdarstvu, na terenu pa pogozdovanje golih in praktični pouk o negi, vzgoji in izkoriščanju gozdov. Propagando te jeseni je treba voditi pod geslom: »Vzgojamo dreve, gozdove in gaje kot zaščito pred zračnimi napadi.« Pojasnila dajejo banovinski odbor in okrajni odbori za propagando gozdarstva.

— Pobujanje draginje. Pred beograjskim arealnim sodiščem se je pričela razprava proti trgovcem in trgovskim pomočnikom, obtoženim zaradi kršitve uredb o pobujanju draginje. Sodišče izreka zelo ostre obsode. Včeraj je bil trgovski pomočnik v neki spekerski trgovini Rado Španetič obsojen na 10 dni zapore in na 4.000 dinarjev globe, ker je prodal četrt kilograma kave za 3.50 din dražje kot je dovoljeno.

— Opozorilo upokojujencem, ki prejema po pokojnino od direktije državnih železnic v Ljubljani. Direktija drž. žel. v Ljubljani obvešča vse nove in stare upokojujence, provizioniste in miloščinarje ter rentnike, da jim bo v prihodnjih dneh poslala po pošti nove prijave za prejemanje osebnih in rodbinskih dokladov za vpis podatkov po navodilih na tiskovini. Direktija opozarja vse upokojujence in upokojujence, da je treba na prijavah izpolniti točno tudi novo razpredelbo »pisek otroke, ki vsebuje podatke za zaračunavanje prispevka za narodni obrambni sklad. Mnogim upokojujencem se je zaračunaval prispevek po višji stopnji, ker direktija pri odmeri davka ni mogla upoštevati onih otrok, za katere nima podatkov. Tudi ji ni znano, če imajo žive

otroke, oziroma če so imeli otroke, ki so morda že umrli. Da pa bo mogla direktija prispevek pravilno pobirati, naj vsi upokojujenci in upokojujence vpišejo v označeno razpredelbo vse otroke, žive in umrle zakonske in adoptirane ne glede na starost. Vse pravilno izpolnjene prijave naj upokojujenci in upokojujence najkasneje do 31. t. m. oddajo pri pristojnih postajnih uradih, (ki imajo upokojujence v evidenci glede naročanja premoga in voznihi kart), kamor naj se tudi obračajo za vsa zadevna pojasnila.

— Večerni trgovski tečaj na trgovskem učilišču »Christofor učni zavod«, Ljubljana, Domobranska cesta 15, prične z rednim poukom v ponedeljek dne 9. sept. Prijave se sprejemajo do tega dne vsak dan dopoldne, popoldne in zvečer do 8. ure. Pojasnila in prospekti brezplačno na razpolago. Dovoljen je tudi obisk posameznih predmetov (knjigovodstva, računstva, korespondence, stenografije, strojepljiva, nemščine itd.) Solina zrna. (—)

— Znamke Jadranske straže. Pošto ministarstvo je dovolilo izdajo posebnih znamk Jadranske straže po 0.50, 1, 1.50, in 2 din z doplačilom 0.50, 1 in 1.50. Na znamkah po 0.50 je slika jadrnice, na znamki za 1 din slika luksuznega potniškega parnika, na znamki za 1.50 trgovskega parnika, na znamki za 2 din pa vojne ladje. Teh znamk bo izdanih 200.000 in prodajale se bodo do 30. novembra. Pozneje se bodo lahko uporabljale za frankiranje poštinih pošilk še do 31. decembra, ko izgube vsako vrednost.

— Gradnja dvotirne proge od Zagreba proti Sloveniji napreduje zelo počasi. Te dni je bilo eksperimentalno v Zagrebu obično zemljišče blizu kolodvoru Save, ker je potrebno za gradnjo dvotirne proge. V zamenjavo je dobila zagrebška mestna občina odgovarjajoče zemljišče v južnem delu mesta.

— Poljski aristokrat se selijo v Francijo. Zadnje dni potuje skozi našo državo v Francijo mnogo poljskih beguncev. Skozi Zagreb in Ljubljano se je peljalo tudi večeraj več poljskih aristokratov z avtomobili. Včeraj je potovalo skozi Zagreb 60 Poljakov, predvčerajšnjim pa okrog 100. Poljski aristokrati potujejo z avtomobili v Francijo skozi Jugoslavijo in Italijo. Baje bo v kratkem potoval v Svico tudi bivši prezident poljske republike Moscicki in sicer kot zasebnik.

— Smrt znane češke kulturne delavke. V Glini je umrla včeraj znana češka kulturna in javna delavka Zorka Horvorka rojena Kalič, stara 82 let. Bila je vdova enega najbolj znanih praških zdravnikov dr. Horvorka. Med vojno sta zakonca Horvorka pokrenila veliko akcijo za naše študente v Pragi. Mnogi Jugoslovenci, ki so študirali v Pragi, in ki zavzemajo zdajše ugledne položaje, se je hvaležno spominjajo. Zadnje čase je živel Horvorka v Glini pri svoji sestri poročeni Peleš. Tudi ona je znana kot kulturna delavka.

— Nov grob. V sredo je umrl v Ljubljani po dolgotrajni težki bolezni učitelj v pok. g. Karol Gorisek. Pogreb bo danes ob 16. izpred mrliške veže zavetišča sv. Jožefa (Vidovdanska cesta 9) na pokopališču k Sv. Križu. Pokojniku blag spomin!

— Vreme. Vremenska napoved pravi, da bo oblačno in deževno vreme. Včeraj je deževal skoraj po vseh krajih naše države. Največ padavin smo imeli v Ljubljani in so znašale do 70.3 mm. Najvišja temperatura je znašala v Kumboru 26, v Splitu 23, v Dubrovniku 22, na Rabu 17, na Visu 16, v Sarajevu 15, v Beogradu 12, v Zagrebu 9, v Ljubljani 8.9, v Mariboru 7.2. Davi je kazal barometer v Ljubljani 758.9, temperatura je znašala 7.3.

— Roparski napad. Ko je šel 25letni delavec Jože Rotar, zaposlen v Jugobruni v Kranju v terek ponoči domov v št. Jošt, mu je blizu kolodvoru nenadoma stopil nasproti neznanec, ki je zavpil nanj, naj mu izroči denar. Rotar se mu je zoperstavil in naslednjem hipu pa je že počilo. Rotar se je zgrudil in omedlel. Zdravil se je šele čez dobro uro in sicer v mlaki pod cesto, kamor ga je zavlekel napadalec. Rotar je ugotovil, da mu je ropar pobral ves denar in zaveč nekaj nad 150 din. Napadalec, ki je imel na čelu krvavo rano, se je zavlekel do prve hiše, naslednji dan pa ga je brat pripeljal v ljubljansko bolnico, kjer so ugotovili, da je bil ustreljen v glavo s samokresom. Roparski napad je bil prijavljen krajskim orožnikom, ki so uvedli preiskavo.

— Trije ponesrečenci. Zasebnika Viktorja Gerževič iz Ljubljane je včeraj doma sekala drva in se hudo vsekala v levo roko. — 30letni posestnik Ivan Kunovar iz Mošenika je padel na klancu s koleca in si zlomil desno ključnico. V bolnico so snoti prepeljali tudi 6letno posestnikovo hčer Ano Remškarjevo z Loga pri Brezovici, ki je doma padla z drevesa in se poškodovala na levi rami.

POVRATEK OB ZORI

Danes premiera! KINO UNION — Tel. 22-21

Knjižnica bojne ladje dobi vse lepo vezane letnike »Kronike«, a za arhiv izroči župan vezano darilno listino. Drevo priredi ljubljanski župan večerjo v čast odirskemu zboru kr. torpiljarke »Ljubljane« in kr. vojne mornarice v hotelu »Ambasador«, jutri ob 11. bo pa slovesna izročitev častne bojne zastave z grbom našega mesta na torpiljarki sami.

—lj Premiera filma »Povratek ob zori« z Danielle Darrieux v kinu Unionu. Malokatera filmska umetnica uživa pri nas take simpatije, kakor mlada, šarmantna Francozinja Danielle Darrieux. Njeni veliki filmi »Zloraba zaupanja«, »Katja Dolgorukova« itd. so ji utrdili priljubljenost v najširših krogih občinstva. Te svoje simpatije pa si bo slavna umetnica povečala še s filmom »Povratek ob zori«, ki je od danes naprej na sporedu v kinu Unionu. Film je napravljen po znameniti noveli pisateljice Vicki Baum in obravnava danes zelo aktualno snov. Vsaka žena, živeča na deželi, gleda z nekim pritajenim hrepenenjem na mestno življenje in si želi preživeti v mestu vsaj nekaj dni, nekaj zabavnih noči. Gledališče, kino, ples, elegantne toalete, razkošje, za tem hrepeni vsaka žena in vidi, da so vse te njene želje združene z življenjem v velemestu. Tudi Anita je bila istih misli, naključje jo je pripeljalo v velemesto, toda bridko je spoznala prevaro in le navidezni blesek tega življenja. V »Povratku ob zori« je predela Danielle Darrieux svojo najlepšo in najboljjo kreacijo in bo zategadelj film zadovoljil vsakega gledalca. (—)

—lj Ribji trg. Ribji trg je bil danes bolj zložen z morskimi ribami šele v poznih urah, ker so ribe prispale šele z vlakom jutraj. Rečni rib je bilo malo zaradi otežkečnega ribolova zadnje čase. Cene so v glavnem nespremenjene in zmerne glede na razmere na našem trgu. Lepe skuše so bile po 26 din, saipe po 20, sardelice po 18, osliči po 32, hobotnice po 30 in morski rakci po 30 din. Med rečnimi ribami so bile naprodaj samo štuke po 16 do 18 din, postripi po 40 din in smuč po 24 din kg.

—lj Izročitev častne zastave torpiljarki »Ljubljani«. Ljubljanski župan g. dr. Juro Adlešič s člani mestnega sveta g. polkovnikom v. p. Viktorjem Andrejko, inšpektorjem Silvom Kranjcem in ravnateljem Avgustom Novakom se je odpeljal v Split da slovesno izroči častno bojno zastavo kr. torpiljarki, ki nosi ime našega mesta. Kakor znano je lani na Vidov dan ladji pri krstu kumoval ljubljanski župan. Razen silvene in bogate vezene častne bojne zastave, ki je na njej uvezen tudi ljubljanski grb, je nova torpiljarka »Ljubljana« dobila od ljubljanskega mesta v dar tudi krasno oljnatno sliko »Ljubljana po zimi«, ki jo je naslikal naš priznani umetnik akad. slikar prof. Vojmir A. Kos. Poleg te dragocene umetnine, ki naj oficirje in moštvo vedno spominja na naše mesto, krasi ladijski salon tudi v baker točeni grb mesta Ljubljane, ki ga je napravil akad. kipar Božidar Pengov. Razen častne bojne zastave je pa ljubljansko predstavništvo vzelo seboj tudi še druga darila, predvsem pa veliki plastični ljubljanski grb, ki ga je po osnutku mestnega inženirja arh. Borisa Kobeta odlično modeliral akad. kipar Božidar Pengov. Ko ga arzenal kr. vojne mornarice odlije v bron, bo ta ljubljanski grb krasil zunanjo stran ponosne torpiljarke »Ljubljana«.

MALI OGLASI

Beseda 50 par, davek posebej. Prekliči. Izjave beseda Din 1.—, davek posebej. Za pismene odgovore glede malih oglasov je treba priložiti znamko. — Popustov za male oglase ne priznamo.

RAZNO

Beseda 50 par, davek posebej. Najmanjši znesek 8.— Din.

MALI OGLASI

»Slovenskem Narodu« imajo siguren uspeh!

PO PRIZNANU NIZKIH CENAH

si nabavite najboljše moške obleke, perilo in vsa praktična oblačila pri P. R. ŠK. R. J. U. Ljubljana, Sv. Petra cesta 14. 1. T.

RADIO-APARAT

dam za čebele in A. Z. panje. Jenko Metod, Hrastnik. 2909

KAPITAL

Beseda 50 par, davek posebej. Najmanjši znesek 8.— Din.

SPEJMEM DRUŽABNIKA

(družabnico), ev. dam trgovino v najem. Potreben kapital od 30.000 — 80.000 Din. Industrijsko mesto Gorenjske! Ponudbe pod »Lahek in siguren dobiček« 2892

POUK

Beseda 50 par, davek posebej. Najmanjši znesek 8.— Din.

Strojepisni pouk

Večerni tečaj oddelki od 1/2. do 8. in od 1/2. do 9. ure. Pouk tudi po diktatu. Vpisovanje dnevno, pričetek 14. oktobra. — Christofor učni zavod, Domobranska cesta 15. — Največja strojepljavnica! 2160

SLUŽBE

FRIZERKA

večja železne, vodne, trajne ondulacije ter manikiranja, išče službo. — Nastopi lahko takoj. Ponudbe na podružnico »Jutra« v Ptuj pod »Prvovrstna moč«. 2910

GLASBA

Beseda 50 par, davek posebej. Najmanjši znesek 8.— Din.

KROMATICA HARMONIKA

Meinel Herold, 4 in pol oktave, 80 basov, 1a švedski glasovi, malo rabljenja, s kovčgom napredaj. M. Rajh, Kamnik, Glavn. trg št. 43. 2898

KUPIM

Beseda 50 par, davek posebej. Najmanjši znesek 8.— Din.

MOTOR

do 200 ccm, malo rabljen, dobro ohranjen, kupi sodarstvo Homan, Stražišče pri Kranju. 2900

PRODAM

Beseda 50 par, davek posebej. Najmanjši znesek 8.— Din.

OREHOVA JEDECA

sortiran trčen med, med v satorju in medicu kupite najboljše v MEDARNI, Ljubljana, Zidovska ul. 6. 46. T.

NARODNA TISKARNA LJUBLJANA

IZVRŠUJE VSE VESTE TISKOVNE PREPROSTE IN NAJFINERJE

Najboljši vodnik po radijskem svetu je

„NAŠ VAL“

sporedi evropskih postaj na vseh valovih, strokovni članki, roman, novela, novice z radijskega in televizijskega sveta, filmski pregled, nagradni natečaj, smešnice.

Izhaja vsak petek in je tudi lepo ilustriran!

UPRAVA: Ljubljana, Knaflijeva ulica 5.

Mesečna naročnina samo 10.— dinarjev!

Globoko užaloščeni naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem žalostno vest, da nas je naš nadvse ljubljani oče, brat, svak in stric, gospod

Vinko Kukovec

stavnai podjetnik in tesarski mojster

danes ob 2. popoldne po kratki bolezni za vedno zapustil.

Pogreb nepozabnega pokojnika bo v soboto 7. oktobra ob pol 4. popoldne iz hiše žalozi, Lava št. 7, na okoliško pokopališče.

Sv. maša zadušnica bo v ponedeljek 9. oktobra ob pol 7. jutraj v župni cerkvi v Celju.

ČLJE, 5. oktobra leta 1939.

Globoko žalujoči otroci

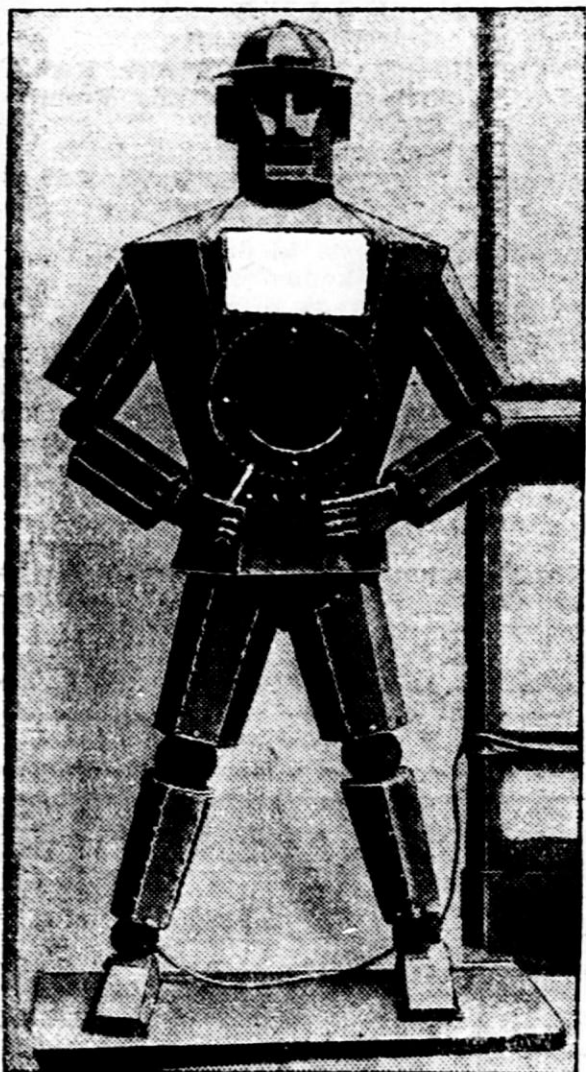
SLAVKO, MARICA in ZLATKA

Umeten človek se vedno bolj izpopolnjuje

Prvi robot — Umeten človek hodi, svira, poje in odgovarja na vprašanja — Nevarnost za živega človeka?

Prvega umetnega človeka je izdelal približno pred 200 leti francoski inženir Jacques de Vaucanson. Nekoč se je izprehajal po Tuilerijah, kjer je obrnil njegovo pozornost nase kip »flavista«. Inženirju je sinila v glavo misel, da bi postavil kip, ki bi zares sviral na flavto. In kmalu se mu je posrečilo izdelati iz lesa, jekla in blaga mehničnega flavtista, ki je sviral na flavto, pokrival s prsti luknjice in izvajal iz flavte 12 različnih tonov. Pozneje je izdelal Vaucanson še avtomatičnega vojaka, ki je razbijal po bobnu, razen tega po mehničnega lovca in ženske postav.

Ti avtomati na pogon urnega mehanizma so sicer lahko storili nekaj korakov, dvignili roko v pozdrav ali pokimali z glavo, toda temu bi se zdaj nihče ne čudil. Človek današnjih dni hoče umetnega hlapca, kateremu zadostuje zapovedati: »Pojdi, pa takoj uboga in krene na pot. Zadostuje povelje »Prižgi luč!« pa jo robot prižge. Pravilno odgovori tudi na vprašanje, koliko je star. Marsikdo bi mislil, da to ni mogoče in da se kaj takega na svetu ne bo nikoli zgodilo. Toda motil bi se kdor bi tako mislil.

Nemogoče doseženo

Na svetovni razstavi v New Yorku so bili razstavljeni roboti, ki so znani še več. Princip, po katerem so izdelani, je enostaven. Kako človek praktično sprejema povelja? Če so izgovorjena, jih sprejema s pomočjo ušesa. Moderni avtomati delujejo enako, samo da imajo namesto ušes mikrofon, namesto oči pa fotoelektrično celico. Imajo tudi možgane, ki jim pravijo elektrotehnični transformator in mišice, katerim lahko damo poljubno moč s pomočjo elektromotorjev.

Mikrofon prebriže zvok od zunaj in ga izpremeni v električni tok prav tako kakor navaden telefon. Transformator prenese ta tok na pripadajočo mišico — elektromotor. Ta začne delovati in robot opravi naloženo delo. Seveda ni mogoče, da bi robotovi možgani razumeli cele stavke. Zadostuje pa strogo povelje: Stopaj! Samo da pri tem naglasimo samoglasnik a. Mikrofon izpremeni te zvočne valove v tok določene vrste, odgovarjajoč samoglasniku a. Del aparata v »možganih« prilagoden točno temu toku požene motor, ta pa robotove noge. Če hočemo robota ustaviti, mu zakličemo: Stoj! Pri tem naglasimo samoglasnik o. Tok zdramljen s samoglasnikom o v mikrofonu, da pobudo drugemu delu robotovih možganov in ustavi motor v nogah.

»Možgani« so transformator, obstoječi iz 10, 12 ali več elektromagnetov. Vsi ti elektromagneti začno delovati, ko dobe določeni električni impulz. Elektromagneti so zvezani z motorji, obvladajočimi posamezne dele telesa in s gramofonom, ki nadomestuje glas. Če zakličete torej »Stoj«, ožvi samo elektromagnet, usmerjen na tok, ki ga obudi samoglasnik a, dočim drugi elektromagneti mirujejo.

Televox

Ni treba, da bi bili mikrofoni in elektromagneti usmerjeni na zvok človeške govornice, temveč kratkoma na zapiskane tone. Če hočete, da bo robot hodil, zapiskate ton C. Ton D ga prisili, da se ustavi, na E dvigne roko. Če zapiskate ton B, sede, itd. Število povelj je seveda omejeno s številom tonov, ki jih je 12. Če ve človek to, zna tudi ravnavati z robotom, da pogledamo vtis ne piskamo samo svojih povelj, temveč pravimo za primer: Bodite tako prijazni in sedite za trenutek. Potem pa zapiskamo kar tako mimo mimogrede ton B. Robot sede in gledalci strme misle, da je nas razumel. Ali mu pa velite: Dame bi rade vedele, kakšen glas imate. Zapojte nekaj. Potem pa zapiskate odgovarjajoči ton in robot začne peti. Pravilneje rečeno, začuje se glas gramofonske plošče, skrite v kovinskem telesu. Naš pisk jo je poglal.

Telelux

Tak je Televox, ki so ga občudovali gledalci na svetovni razstavi v New Yorku. Televox pa ima enako budovitega brata, ki se imenuje Telelux. Ta dečko nima ušes, pač pa zelo bistro oči. V očesnih duplinah ima namreč fotoelektrične celice. Njegov mikrofoni reagira na zvok in ga izpreminja v električni tok, fotoelektrična celica pa izpreminja električni tok v svetlobne žarke. Ker je število raznobarnih svetlobnih žarkov približno enako številu različnih tonov, mu lahko s pomočjo barv sporočimo približno enako število povelj kakor njegovemu bratu. Namesto piskanja pokažemo njegovemu očesu svetlobne določene barve. Vtičolasta barva povzroči, da začne robot hoditi, modra ga ustavi, pri zeleni jame govoriti, pri žolti sede itd.

Uporaba v praksi

Če postavimo robota na ladjo, plujejo po širnem morju, lahko straža mirno spi. Če se bliža ladja ledena gora, opozori robot kapitana na nevarnost mnogo prej, nego bi mogle opaziti ledeno goro v megli človeške oči. Robot zanesljivo opozori kapitana tudi na najmanjšo količino nevarne plina v zraku. Če mu poveste čuvanje banke, ste lahko prepričani, da vso noč ne bo zatisnil očesa, in da bo prešel ves okraj njegov krik »Vlomi!«, če bi hotel kdo v banko vlomiti. Številni uslug, ki jih lahko stori človeku robot, je neomejeno.

Govoreča žena

Največje čudo na newyorški razstavi je bila na vsa vprašanja odgovarjajoča žena. Pred njo so gledalci najbolj strmeli. Njena govornica ni bila omejena na gramofonske plošče kakor pri drugih robotih. Žena je namreč po žicah spojena z mehanizmom, pri katerem sedi njen družabnik. Aparat je podoben manjšemu klavirju. Vsaka tipka požene trak govorečega filma, na katerem je zlog v angleščini. Če vpraša kdo govorečo ženo, napiše njen družabnik najprej odgovor, potem pa na tipko po vrsti posredne zloge na tipke aparata, ki poganja pripadajoči filmski trak. Tako zlogovani odgovor reproducira zvočni skrit v ženi glavi. Princip je torej približno enak onemu pisalnega stroja.

Kam vodi to?

Nekateri posetniki so odhajali od teh robotov nekam prestrašeni. Marsikdo se je vprašal kaj bo, če se razvoj umetnih robotov ne bo kmalu ustavil. Toda bati se ni treba. Umetni ljudje, kakršne občudujejo gledalci na newyorški razstavi, bodo najbrž ostali vedno privlačnosti svetovnih razstav, izraz in dokaz napredka in uspehov, ki jih je dosegel človek na polju avtomatičnih strojev.

Langerjeva drama „Št. 72“

Senzacionalna igra v dveh delih iz jetniškega trpljenja žene, žrtve justične zmote in moške nerodnosti

Ljubljana, 6. oktobra
František Langer, češki dramatik, je pri nas že dobro znan po dveh igrah iz praškega dna: »Perfurnija« in »Izprobnitev Ferdysa Pistora«, ljubljanske socialne komedije. »Kamela skozi uho živane« in herojski baladi iz umika čeških legionarjev po Sibiriji »Konjeniška patrola«. Tule zadnja je ostavila najgloblji vtis in nam — še posebno po filmni obliki — ostane v spominu močno zasidrana.

Langer se je s »Št. 72« vrnil na praško dno in napisal dramo iz jetniškega; vendar nima igra nič tipično češkega, temveč je mednarodnega značaja, tako da se njeno dejanje godi lahko kjerkoli. Povsod se zgodijo justične zmote, birokratska površnost in povsod po svetu trpe ljudje od krivici zaradi zanimivosti onih, ki delujejo za pravičnost.

V tej dramo je žrtve človeške krivice žena, vredna vse sreče in najgloblje ljubezni. Sodnik ji pravi: »Ko se vrnete v življenje, spoznate, koliko brezpravnosti se godi v njem. Toliko je krivice, ki je v njem za pravičnost prav malo prostora.« Tako govori površni sodnik, ki je kriv, da sedi Marta po nedolžnem še osemnajst let v ječi! In jetniški paznik, ki je zakrivil, da se ni takoj razkrila sodnikova zmotna, da ni zvedel pravi morilec, kako so obsodili Marto na dvajsetletno ječo za zločin, ki ga je storil on sam v trenutni razkačenosti.

Langer je udaril po sodniku in pazniku ter zadel birokratizem. Pravilno, je težko verjetno. Ako bi paznik v svoji birokratični vnemi ne bil tako nečloveško takoj izrgal zaradi pretepa in osumljenja, da je kradel, obsodjenemu Meliharju, pravemu morilcu, tistega dnevnika iz rok, češ da jetniki ne smejo čitati časopisov, bi tele drame sploh ne bilo. Melihar bi bil čital, da so Marto zaprli zaradi umora moža, in bi bil povedal, da je Marta nedolžna, ker je sam ustrelil nasilnika v samoočrambi in da je rešil Marto moževne krvave grožnje. A tudi brez tega časopisa ni verjetno, da bi se Melihar celih osemnajst let ne bil pozanimal, kaj je z Marto, ki ji je ubil moža in ki mu je postala na edinem sestanku v kavarni in takoj nato na njenem domu izjemno priklupna.

Langer je torej tukaj prav tako površen kakor sta paznik in sodnik. Neverjeten je modern sodnik, ki verjame edini priči, stari, hudobni kuharici, očividni ljubosumnici in ki z vsem sodnim aparatom

ne zna izkiniti pravega morilca. Saj so ga vendar videli v kavarni sedeti v družbi in se igrati s Marto in njenim možem na javnem plesišču. Tako bedasto površen in neumen sodnik in tako slepa in zabita policija sta pač čisto izjemna, možna, a neverjetna.

Neverjetna je tudi Marta, ki celih osemnajst let ne pove, kako je bilo, ne pove iz čudežne trmaste ljubezni do morilca. Marta namreč vseh 18 let veruje, da ji je Melihar ustrelil moža le iz ljubezni do nje, iz skrbni za njo. Samo zato čaka 18 let, da se bo Melihar vendar sam oglasil in jo rešil. Nak, take ženske zvestobe brez vsakršne utemeljenosti ni bilo nikoli in je ne bo nikoli. Takole idealiziranje žene je več ko naivno, pa menda tudi fiziološki izključeno.

Neverjetnosti pa še ni konec. Na koncu drame zvedo, da je Melihar na naše presenečenje res streljal tudi iz ljubezni do Marte. Z nimerji ji ni bil tega izrazil, pa je tudi težko verjetno, da bi se bil tako mahoma zaljubil, se zanj nato 18 let prav nič več zanimal, a še ostal zaljubljen. Ljub Langer, kje najdeš tako moško srce? Praviš, da Melihar ni znal odkriti svojih čustev in da jih še zmerom ne zna. Tako neroden je Melihar, da še po 18 letih ne najde besede ali vsaj prijema (navaden mizar namreč govori rajši in laže z roko kakor z jezikom), ki bi odkril njegovo čustvo. Kdo naj to verjame!

Tako so val stebri te drame zelo majhni, in sprejemamo jo le kot pesnitev in kot imeniten teater. Prišla je iz razumske kombinacije, a ne iz srca, iz tehniške umetnosti, ne pa iz realnega, živega življenja. Dve dejanji iz dolge vrste nekoliko pirandellovski in filmsko zajetih slik; teater v teatru, oder na jetniškem hodniku; igrajo jetniki, gledalci so jetniški uradniki in povabljeni. Mi pa to gledamo, se nekoliko razburimo, a končno le ostanemo hladni.

Trikrat se zaokrene ta drama. Po dolgočasnem uvodu, kjer so me motili okorni statisti in se je zatkal dialog, zlasti zaradi zamudne Havirove, se začne avtobiografska igra, ki jo je napisala Marta in predstavlja samo sebe. V nji vidimo, kako je prišlo do umora in kako si Marta predstavlja morilecovo čustvovanje do nje. Nato se oglasi Melihar, mizar, tuji jetnik, in zahteva, naj gledamo še njegovo varianto pravkar doigrane drame. Sam si sestavi osebe svoje igre in sam

igra namesto prejšnjega Ludvika (Jana) vlogo kavalirja-morilca. Neverjetnosti te druge igre ni treba razlagati. Razloček med prvo in drugo varianto iste drame je samo ta, da se Marta v prvi z morilcem objame in poljubi, kakor si je pač želela — prav malo verjetno, v drugi varianti pa objema s poljubi ni; Melihar namo naglaša, da je streljal, ker ga je mož silno udaril po glavi in grozil Marti. O kakšni zaljubljenosti ni govora. Marta je zdaj obupana, saj vidi, da si je brez povišja 18 let domisljala, da je Melihar moral zgolj iz ljubezni.

Toda zdaj pride še četrti preokret. Jetnik igralec, glavni traged Kolben, se ponudi, da zaigra še tretjo varianto, prav za prav komentar vsemu, da izrazi vsa tista čustva, ki so vodila Meliharja ob umoru, a jih ni znal in jih še zmerom ne zna v besedi in gesti izraziti. In Kolben govori, igra, Melihar pa pritruje: »Da, tako je bilo in je!« Marta končno vidi, da se ni motila, da jo Melihar res ljubi! Zdal, ko je Melihar razkril svoj umor, pa tudi svojo ljubezni. Zdal Marta ne dovoli, da bi se proces obnovil. Saj bi bil zdaj Melihar obsojen! Rajši odsedi še par let, medtem bo tudi Melihar zopet prost, in izobražena dama, ki zna je/ke in piše drame brez slovničnih in stilističnih napak, — se bo zarotila z mizarjem in bivšim cirkuskim žonglerjem. Na zdar!

Tehniško duhovito izkonstruirana igra je našla v režiserju prof. Šestu odličnega uprizaritelja in v scenografu inž. Franzu silno spretnega ustvaritelja prizorišča: ozadje dela visoka kazalnica z nestetimi vrati in balkoni ječ, spredaj vrtilni odrček, ki naglo izpreminja prostore. Prav spredaj pa oder gledalcev iz jetnišnice.

Glavno vlogo jetnice in dramatičarke, romantično idealne Marte je ustvarila Mira Danilova z vso zrelostjo in čustvenostjo. Najboljše je v lastni drami in v Kolbenovi izrazni sceni; manj učinkovita in razumljiva je bila v monologih, zlasti onem o času in uri. Tu je treba še piti, zlasti jasnosti. V celem pa je bila njena Marta odlična kreacija. Uro bi jaz odstranil. Posebno prikupen, zdrav, vester tip je ustvaril Kralj z Meliharjem. Moža, ki pretepe cirkuskega direktorja, ker je mučil konje in ustrelil propalico, sleparskega kvartopirca in brutalnega moža nezne žene, podaja s pristno toploto in očarljivo naravnostjo. Izvrsten Martin mož in veliki umetnik Kolben je Levor, v strahotni maski in vsem nastopanjem beštije moža ter v tipični figuri trageda — odličan. Jan v maski praškega Pepika kot (prvi) morilec kavalir, Sanein kot blagi, po granati prizadevi poročnik Budecius, Pol. Juvanova kot podla ljubosumnica in kriva priča Julia. Daneš kot tipičen zaprt ruski knez, Gregorin kot izborni karakteriziran sodnik, Lipah kot socialno čudež ravnotežni jetnišnica, Bratina kot porotnik, Gabrijelčeva kot režiserka Havirova, Levor kot elektriker Drenovec kot duhovnik: sami zanimivi tipi. Poleg teh še vrsta epizodistov, ki so se skladali s celoto. Vendar sem imel vtisk, da pri vsem vzu večših kolese se škripljejo in se nadejam, da bo do tekle pri reprizah hitreje.

Senzacionalna in originalna zajeta igra je našla pri publiku živo zanimanje in bo nedvomno privlačevala. Fr. G.

Razmnoževanje bakterij

Drobne bakterije, ki so prav za prav rastline in sicer tako majhne, da jih gre na glavico bučke najmanj 2.000, so navzlic temu tako hud nasprotnik in sovražnik človeka, da ga lahko uničijo. Človek je 1.750.000 krat večji od bakterije in pet trilionkrat težji, pa vendar pogosto tej drobni živalci ohranimo rastlini podležje.

Zakaj so bakterije tako žilave in nevarne v borbi s človekom? V prvi vrsti zato, ker se zelo hitro razmnožujejo. Zarodek azijske kolere se razpolovi vsakih pet minut. To pomeni, da bi zrastle v 15 minutah svoje vegetacije vsi njegovi potomci do višine človeka, če bi hrana ne omejevala za razvoj ugodnih pogojev. Zarodek bakterije, ki je prodir v človeka, bi lahko v piclem dnevu vsega požrl, če bi bilo seveda človeško telo za bakterije prikladna hrana. K sreči to ni, sicer bi bakterije kmalu pokončale vse ljudi.

Islam se širi

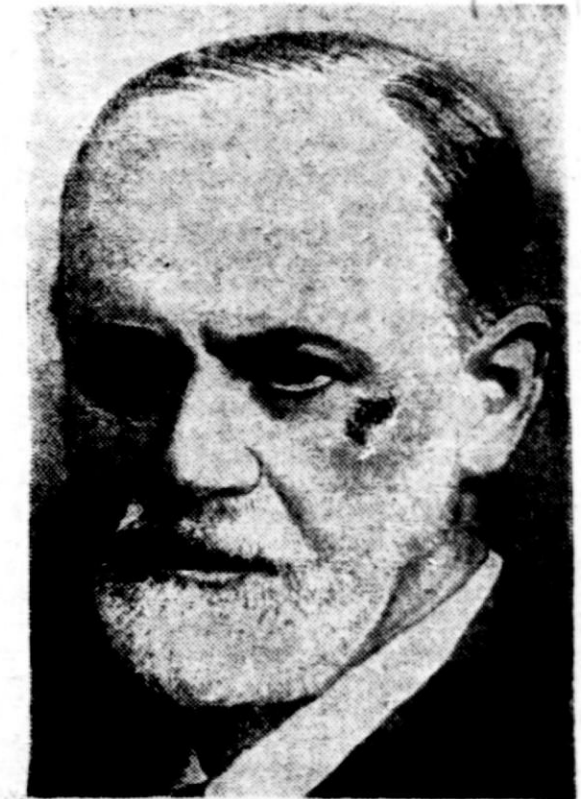
Pred leti je bil v Rimu ustanovljen zavod za proučevanje islama. Katoliška cerkev je pokazala s tem prizadevanje proti med mohamedanske narode. Toda v ta namen jih je treba najprej poznati. Zato je bil Zavod poverjen strokovnjakom. Med mohamedanstvom in katoličanstvom je vladala dolga dela smrtno sovraštvo. V Evropi je 5.638.390 mohamedanov, v Aziji 250.685.538, v Afriki 56.102.000, v obeh Amerikah 285.583, v Oceaniji pa 7.500. Na vsem svetu je torej nad 300.000.000 mohamedanov.

Če računamo, da živi na svetu tri milijarde ljudi, odpade na islamsko vero 15%. V odstotkih je namreč muslimanov v Afriki in sicer 37%, v Aziji jih je 24%, v Evropi pa samo nekaj nad 1%. V Evropi je največ mohamedanov v Rusiji, Albaniji in Jugoslaviji.

V zadnjih desetletjih so razvijali mohamedanski misijonarji živahno delovanje ne samo v Afriki in Aziji, temveč tudi v Evropi in v Ameriki. V teh državah se islam neprestano širi. Ta uspeh lahko razumemo, kajti islam ne nalaga vernikom nobenih globokih skrivnosti in tudi moralna, ki jo oznanja, je zelo široka. V misijonarskih kraji imajo katoliški misijonarji v mohamedanih najhujše nasprotnike. Največje uspehe med privrženci islama imajo takozvani »Bell očetje«, afriška kongregacija, ki jo je ustanovil kardinal Lavignier. Vodje islama se izražajo v splošnem ugodno o teh katoličanih, ki resnično verujejo in po veri tudi žive. Zato očita Francozi njeno versko širokogrudnost.

Freudova zadnja študija — o Nemčiji

Ustanovitelj psihoanalize prof. dr. Sigmund Freud, ki je umrl 83let star kot političen izgnanec v Londonu, proučeval »komplekse« v človeški duši, se ni nikoli pečal s politiko, skrajno do svojega zadnjega diha je živel samo za znanost. Ko je po mučnih življenjskih preiskavah na Dunaju dobil potni list, je odpotoval najprej v Pariz, kjer je bil gost ameriškega poslanika Williama Bullitta in grške princeze Georgine. Bullitt in princeza Georgina sta bila dva najboljša prijatelja dr. Freuda. Princeza Georgina je mnogo pripomogla, da se je Freudova psihoanaliza popularizirala tudi v Franciji. O Freudovih izsledkih in psihoanalitskih dognanjih je pisala v francoske revije in liste pod psevdominom Marie Bonaparte.

Iz Pariza je dr. Freud odpotoval v London, kjer je našel vilo v Hampsteadu, se vemozahodno od Londona, in živel tam s svojo hčerko prof. dr. Anjo Freud. Sprehajalci so ga lahko videli, ob lepih dnevih, ko se je po svojem vrtu sprehajal s svojim ljubljencem pesnikom pasme chow-chow. S svojo hčerko Anjo je dr. Freud še v tednih pred smrtjo pripravil za objavo rokopise svojih zadnjih znanstvenih psihoanalitskih študij. Prva je zgodovinsko-psihološka študija o sodobni Nemčiji, v kateri je dr. Freud razčlenil sociološke in psihološke temelje nemškega socializma.

Človek nikoli ne ve...

Iz Londona poročajo, da je bil pred nekaj leti obsojen na smrt 30 letni George Hucker, ki je oropal in umoril neko žensko. Obtoženec je vstopil v sodno dvorano pred sodnike in porotnike s plinsko masko v roki. V Londonu so vsi kaznjenci opremljeni s plinskimi maskami. Tudi državni uradniki, sodniki, itd. opravljajo svojo službo tako, da so pripravljani na vse in jih plinska maska, katero nosijo v torbah, spremlja tudi v urad. Po razglasitvi smrtne obsodbe je Hucker vstal in se odpravil v spremstvo paznikov proti izhodu dvorane, pa se je spomnil, da je v zatočni klopi pozabil svojo plinsko masko. Brž se je obrnil in pohitel nazaj po plinsko masko s pripombo, da človek nikoli ne ve, kaj ga lahko v teh nevarnih časih doleti iz zraka. »Dan ognja«

V Moskvi igrajo že prvi vojni filmi, ki se imenuje »Dan ognja« in prikazuje, kakor je čitani na reklamnih letakih, vojni dogodek na Poljskem, s katerimi je bila osvobodena Bela Rusija, ki je prišla pod jarem poljskih intervencionistov pred 20 leti.

A P MELNIKOVA

67

ZAGONETNA SMRT KNEZA KOSTROVA

ROMAN

— Jaz sem slišal vajin pogovor besedo za besedo v sosedni sobi, — je dejal Murzajev.

— Zares? — je vzkliknila Ariadna. — Knez mi je sicer dejal, da ste v hiši, da ste pa v sosedni sobi, nisem slutila. Če ste torej slišali ves najin pogovor, mi je nekaj nerazumljivo.

— Vzrok, zakaj je bil knez z menoj tako resoluten. To ni bil strah pred tem, da se bo ime knezov Kostrovih izgovarjalo pred sodiščem, kakor mi je dejal. Seveda marsikaj pojasnjuje njegovo zlato srce, toda tisto glavno, kar ga je napotilo, da je z menoj tako ravnal, je bila njegova ljubezni do mene. S svojo hinavsko igro sem v kratkem času osvojila vse njegovo srce, prav tako kakor srce njegovega brata.

— Da, njegovo ravnanje je usmerjala ljubezni. Ne razumem pa, zakaj me takrat niste aretirali? Kaj je vas zadržalo, da tega niste storili?

— Kaj? Isto čustvo do vas, kakor ga je gojil knez, — je odgovoril Murzajev tiho.

— Ah, moj mili, moj nesrečni prijatelj iz mladih let, — je dejala Ariadna Georgijevna z jokalnim glasom. Pokleknila je predenj na mu poljubila roko. Murzajev ni imel časa, da bi bil to preprečil.

— Pomirite se, moja draga, moja nesrečna Rido,

solnce mojih mladih let. S svojim trpljenjem ste že stokrat odkupili svoj greh, — jo je tolažil Murzajev. Pomagal ji je vstati, potem jo je pa pobožal po sivih lasih. — Sedite znova na te z mahom poračene stopnice, ki so videle v dveh tisočletjih mnogo strašnejše zločine od vašega. Ne vem pa, če so bile priča tako globokega kesanja, kakor je vaše. Sedite in napolnite se z zaupanjem na ramo svojega starega prijatelja.

Znova se je slišalo le neumorno frfotanje koblice in znova sta sedela molče in nepremično sredi bujne krasote narave dva prezgodaj ostarela človeka, zapletena v svoje misli. Iz težkih misli so ju zdramili kričeči glasovi angleških turistov. Mimo njih je šlo več ljudi, ki so ju začudeno gledali. Ko so prišli k Aresovemu oltarju, so jeli vsi kakor na povelje listati po vodičih in ko so se prepričali, da se niso zmotili, so nadaljevali svojo pot.

— Meni je to težak spomin, kako je bil storjen umor, — je nadaljevala v svojem kesanju Ariadna Georgijevna. — Hočem vam povedati samo to, česar niste mogli vedeti. S knezom Vsevolodom sva bila dogovorjena, da prideva k Celinskim skupaj in istočasno. Predlagala sem mu, da bi ostala pred odhodom k Celinskim dve uri v vili za gozdom in da bi prišla v gozd še v večerni obleki. Njegov predlog, da bi prišel pome z avtom, sem pod pretvezo odklonila. Okolice vile sem dobro poznala, ker sem se tam večkrat izprehajala s knezom. Da bi ne ostali sledovi, da knez v vili ni bil sam, sem sklenila prispeti po kolovozni poti, avto pa pustiti na robu gozda. Sklenila sem napotiti se v gozd, kakor da grem na izprehod, ko bi pa kneza umorila, bi se

vrnila k avtomobilu. Imela sem srečo — zagledala sem prazen avto s tekočim motorjem. Sedla sem vanj in se odpeljala, potem pa sem ga pustila za mestom. Knez me je sprejel s šopkom orhidej, ki so se bile razvele tistega dne v gredici. Zataknila sem si jih za pas in med prijetnim kramljanjem sem pogrela knezu jajčni konjak, ker je kašljal. Ko je odšel v sosedno sobo po nož, da bi odprl steklenico ruma, sem mu natresla v jajčni konjak strupa. Potem sem prišla precej ruma, da bi ublažil okus po strupu. Končno sem sedla v naslanjaj, kjer je sedel knez, objela sem ga in ga vroče poljubila. To je bil prvi poljub, ki ga je dobil od mene, pa tudi zadnji, kajti čeprav sem bila tako podlo bitje, si vendar nisem drznila poljubiti ga v krsti med pogrebniški obredi še enkrat. O, kako srečen je bil. Hotel je še en poljub, jaz sem pa pritiskala njegovo glavo k svojim nadrijam in mu dejala: Najprej zaužijte žilico konjaka! In s svojimi lastnimi rokami sem mu dala žilico konjaka, potem pa takoj še eno. Planil je pokonci, izbulji oči, me pogledal in se zgrudil. Oh, kakšen je bil njegov pogled! Ze več let vidim ta pogled ned in dan. Najstrašnejše je bilo, da v njegovem pogledu ni bilo gneva, bil je v njem samo komaj viden strah, bila je samo ljubezni in očihek. Toda kakšen očihek! Njegove oči me prebadajo kakor razbeljeno železo, kadar se spomnim tega očička — je prekinila Ariadna Georgijevna svoje pripovedovanje in obmolnila.

— Ko je utihnilo hropenje, — je nadaljevala povseeno glavo, — sem ustrelila mrtvega v senco. Miraz me je spreletel, ko sem začela za seboj tuljenje in začutila, kako mi ostri zobje trgajo obleko. Ko

sem se obrnila, sem zagledala tik svoje glave s krvjo zalite izbuljene oči ter strašne ostre zobe. To je bila daga Rabo. Imela sem še toliko časa, da sem jo ustrelila v gobec. Odskočila je k vratom in tam se je zgrudila mrtva. Bala sem se, da bi strela ne opozorila koga. Zato sem stisnila umorjenemu knezu v roko samokres, potem sem pa vzela iz njegovega žepa Berloginovo potrdilo in velik znesek denarja. Vedela sem za denar in vzela sem ga za primer, če bi morala naglo pobegniti. V drugem žepu je imel nekakšen trd predmet.

To je bil njegov samokres z monogramom. Iz njega sta bila izstreljena dva naboja, kar mi je bilo zelo dobrodošlo. Izmenjala sem samokres v umorjenčevi roki, položila sem na mizo ponarejeni pismi, ki naj bi ju bila pisala »Tanja« in knez, potem pa sem vrgla na mizo še v črnilo pomočeno pero in skočila k vratom. Na pragu v predstobi je ležala mrtva daga. Komaj sem pa prestopila njeno mrtvo telo, sem naenkrat začutila v nogi skelečo bolečino. Njene oči so me gledale še v večji mrznji nego prej. V mojo nepopolno grozo je ranjeni pes skočil pokonci in se znova zakadil vame. Še enkrat sem ustrelila vanj, potem sem pa planila ven, zaloputnila za seboj vrata, jih zaklenila od zunaj in vrgla ključ skozi okno nazaj v vilo. Nazaj sem se pa vrnila v največjem diru. Z veliko zamudo na svečanosti pri Celinskih nisem hotela obrniti nase pozornosti. Potem sem odhitela domov, da bi se preoblekla in si obvezala nogo. K sreči nisem srečala tja in nazaj grede nikogar, samo ko sem vozila z livade na cesto, je malo manjkalo, da nisem povozila človeka, nosečega nekakšno torbo. Toda pravočasno sem zavrla avto.